

CÂTEVA ASPECTE DIN TOPONIMIA SĂLAJULUI

GHEORGHE CHENDE-ROMAN

Orice limbă este constituită într-un sistem care are rolul de a facilita nevoia de comunicare între membrii comunității. DEX-ul definește limba ca fiind „Sistem de comunicare alcătuit din sunete articulate, specifice oamenilor, prin care aceștia își exprimă gândurile, sentimentele și dorințele: limbă; grai (DEX 1998, 573). Orice limbaj se caracterizează prin structură gramaticală, fonetică și lexicală proprie.

Structura gramaticală reprezintă modul specific de organizare a elementelor constitutive ale limbii, aceasta reflectându-se în **morfologie** – parte a gramaticii unei limbi care cuprinde regulile privitoare la forma cuvintelor și la modificările acestora în vorbire și scriere (fr. *morphologie* <gr. *morphe* „formă” și *logos* „studiu”) (Bejan 1997, 11) și în **sintaxă** – parte a gramaticii care cuprinde regulile privitoare la aranjarea, îmbinarea cuvintelor în propoziții și a propozițiilor în fraze (<fr. *syntaxe* <lat. *syntaxis* <gr. *sun* „ideea de reuniune în spațiu și timp și *taxis* „ordine aranjament”) (Bejan 1997, 269).

Fiecare cuvânt dispune de o anumită formă constituită din sunete (învelișul sonor) sau, în scris, din litere, acest înveliș sonor fiind studiat de **fonetică** care urmărește modul de producere, transmitere, audiere și evoluție al sunetelor limbajului articulat (DEX 1998, 390) (<fr. *phonetique*).

Lexicologia studiază vocabularul sub multiplele sale aspecte: organizare, funcționare, schimbare, îmbogățire (fr. *lexicologie* <gr. v. *lexis* „cuvânt, vorbă, termen” și *logos* „știință”) (Felecan 2004, 9).

Limba este un organism viu, în permanentă devenire, evoluție. Dacă din punctul de vedere al foneticii și structurii gramaticale schimbările se produc mai lent, nu același lucru se întâmplă în cazul vocabularului, acesta fiind un sistem mult mai sensibil. În permanență în vocabular pătrund cuvinte noi din domeniul științei, tehnicii și al vieții sociale (să ne gândim la ce se întâmplă azi când limba română este invadată masiv de anglicisme), alte cuvinte se deplasează spre periferia vocabularului, până la dispariția lor totală, tot pe motive de ordin social și/sau lingvistic. (cf. Felecan 2004, 9-12).

Studiind diacronic vocabularul limbii române observăm că fiecare etapă a istoriei poporului nostru a fost marcată și de o etapă în devenirea și dezvoltarea limbii, vocabularul fiind alcătuit din straturi care fac trimitere atât la stadiul de dezvoltare socială cât și la popoarele cu care s-a realizat contactul într-o

împrejurare sau alta. Nu numai vocabularul a suferit transformări și prefaceri. Și sistemul gramatical (în special cel derivațional) a fost afectat de acest proces.

Toponimele și antroponimele sunt și ele cuvinte, multe dintre acestea provenind din apelative și, prin urmare, se supun în egală măsură transformărilor pe care le suferă limba în ansamblul ei. Tocmai de aceea explicarea lor se poate face numai cunoscând foarte bine drumul parcurs de limbă în evoluția sa și coroborând în acest demers și alte domenii precum istoria, geografia, etnologia, etnografia etc. A explica un nume (fie el apelativ, toponim sau antroponim) înseamnă a cerceta istoria acestuia de la apariția lui până în prezent, înseamnă a descoperi toate modificările formale prin care a trecut, eventualele mutații semantice pe care le-a suportat. Cu acest demers se ocupă **etimologia**. Lingvistul clujean Vasile Bogrea spunea atât de plastic: „cuvintele sunt niște călători năzdrăvani prin veacuri și prin ținuturi cari adesea nu vor să spună de unde vin. Și e întotdeauna o mare satisfacție că le-am putut smulge secretul. Meseria aceasta, de detectiv...etimologic, are un anumit farmec” (Bogrea 1971, 3).

Numeroși lingviști români de seamă s-au aplecat asupra studiului etimologiei: A. de Cihac, Al. Philippide, L. Săineanu, A. Scriban, Ov. Densușianu, S. Pușcariu, Th. Capidan, V. Bogrea, N. Drăganu, G. Pascu, G. Giuglea, I. Iordan, Al. Rosetti, E. Petrovici, Al. Graur, Șt. Pașca, T. Papahagi, I. I. Rusu, V. Breban, I. Pătruț etc. În ultimele decenii ale secolului XX etimologia a intrat în sfera atenției unor lingviști precum A. Vraciu, Gr. Brâncuși, Th. Hristea, G. Mihăilă, E. Vrabie, M. Homorodean, I. Moise, D. Gămulescu, Al. Drâmba, M. Sala, E. Ianitsek, O. Vințeler, I. T. Stan, M. I. Oros, I. Marii, I. Roșianu, G. Vasiliu, D. Loșonți și mulți alții. Eforturile făcute de cercetători s-au materializat în numeroase dicționare explicative, dialectale, speciale, atlase lingvistice, numeroase studii de lexicologie și lexicografie.

Termenul **etimologie** (fr. *étymologie*, lat. *etymologia*, gr. *etimos* „adevărat” și *logos* „știință”) se pare că aparține stoicilor care urmăreau să descopere, pe de o parte, *semnificația* cuvintelor și, pe de altă parte, *proveniența* lor. În DEX cuvântul etimologie are două semnificații: 1. „Stabilire a originii unui cuvânt prin explicarea evoluției lui fonetice și semantice”; 2. Ramură a lingvisticii care studiază originea cuvintelor unei limbi” (DEX, 1998, 350). Ca știință, etimologia s-a constituit în prima jumătate a secolului XIX, odată cu descoperirea legilor fonetice și cu întemeierea gramaticii istorice și comparate, având ca metodă principală de cercetare pe cea comparativ istorică, completată azi cu cea structurală, bazată pe structura și caracterul sistematic al limbii (cf. Felecan 2004, 13-15).

Etimologia reclamă o imensă muncă de documentare, comportă multe greutăți iar rezultatele nu întotdeauna sunt extrem de convingătoare. Chiar lingviști de renume au ajuns uneori la etimologii eronate. Pericolul de a greși constă adesea într-o insuficientă definire a metodei de lucru, în nerespectarea (sau ignorarea) principiilor și criteriilor conducătoare în acest demers, de altfel, lucru îndeajuns de greu de stabilit. Tocmai datorită încercărilor de a preciza criteriile de bază, modul

în care să se abordeze, sfera de cuprindere, termenul de etimologie a primit variate determinări. Astfel întâlnim:

- *etimologie internă* – studiază toate creațiile lexicale interne ale unei limbi, sistemul de formare a cuvintelor;
- *etimologie externă* – cercetează împrumuturile lexicale;
- *etimologie specială* – studiază calculul lingvistic;
- *etimologie latinizantă* „explicarea fantezistă a originii unui cuvânt numai prin latină”.

• *etimologie multiplă* – explicarea originii unui cuvânt prin mai multe etimoane, ținându-se seama de toate sensurile acestuia.

• *etimologie directă* – când se caută etimonul ultim de la care provine un cuvânt. Aici intră și cuvintele cu etimologie internă: *băiețaș, băiețel, băiețandru, băiețoi, băietan, băiețică* etc., care-l au ca etimon pe *băiat*, cât și cele cu etimologie externă: femeie <lat. *familia*, *covaci* <magh. *kovacs* etc.

• *etimologie indirectă* – căutarea din aproape în aproape a etimonului inițial al unui cuvânt: Ex. mausoleu a ajuns, probabil, în limba română din italiană, pe cale savantă. La origine stă numele regelui Mausol (Mausolos sau Mausolus) din Caria, țară antică din regiunea Asiei Mici, cu capitala la Halicarnas, care a trăit în sec. IV î.Hr. Soția sa Artemisa a II-a, la moartea împăratului, i-a ridicat un monument funerar grandios, cunoscut în antichitate ca una din cele șapte minuni ale lumii. În timp, numele împăratului a devenit sinonim cu „monument funerar” și termenul a fost preluat în toate limbile moderne și, prin urmare, și în limba română. Astfel s-a realizat o etimologie indirectă. (apud Felecan 2004, 14-15).

• *etimologie populară*. Aceasta are în vedere „modificarea formei unui cuvânt recent intrat în limbă sub influența unui cuvânt mai cunoscut cu care prezintă asemănări de formă și, uneori, de sens” (Iordan 1962, 178).

În onomastică ne întâlnim destul de des cu diverse etimologii populare, lucru firesc, de altfel, dacă avem în vedere faptul că *nominația este un proces al creației populare*, inepuizabil, continuu, care se întinde pe durată de secole și, de fiecare dată, reflectă particularitățile de limbă și trăsăturile specifice naționale pentru fiecare etapă (Vințeler 2003, 31-36). De fapt, așa cum arată Marouzeau, etimologia populară este un mod de atracție paronimică care constă în tendința de a căuta în cuvinte forma lor exterioară și în raport de acesta să se explice sensul, fără a se ține seama de originea sa. (Marouzeau, [1955], 1960, 347). Altfel spus, etimologia populară este un proces de etimologizare arbitrară care se realizează după bunul plăc al poporului. (În Sălaj, de exemplu, localitatea *Cernuc* este asociată în mintea locuitorilor de azi cu două specii de copaci: cer „arbore înrudit cu stejarul” – *quercus cerris* și nuc „*juglans regia*”, „pom fructifer”). Cuvântul nou (sau în cazul de mai sus – vechi, care și-a pierdut în timp sensul inițial) este apropiat, după forma sa exterioară, de un alt cuvânt cunoscut vorbitorului. Unei astfel de etimologizări

sunt supuse, în primul rând, cuvintele împrumutate, cuvintele străine sau obscure, neclare din punct de vedere al originii lor (Vințeler 2003,34).

Urmărind numele localităților din Transilvania în dicționarul întocmit de Coriolan Suciul ne întâlnim cu o serie întreagă de etimologii populare, de astă dată înspre limba maghiară. La venirea ungarilor în Transilvania ei au adaptat numele localităților întâlnite la specificul limbii maghiare, pe de o parte, traducându-le pe cele care aveau corespondente în maghiară, iar, pe de altă parte, cele intraductibile fiind adaptate fonetic. De fapt tendința de maghiarizare a tuturor popoarelor cu care au venit în contact a fost manifestă pe tot parcursul istoriei, (vezi Dogaru 2003), tendință care în 1898 s-a materializat în înființarea unei societăți centrale de maghiarizare a numelui (vezi Telkes 1898).

În concluzie, a explica corect un nume (fie el apelativ, toponim sau antroponim) înseamnă să găsim calea cea mai corectă pentru a putea stabili a) *originea*, b) *sensul (semnificația)* și c) să explicăm *forma* pe care el o îmbracă astăzi. Acest lucru este posibil doar apelând și uzând de toate datele, mijloacele și metodele pe care ni le pun la îndemână științele lingvistice: lexicografia, lexicologia istorică, semantica, fonetica etc., coroborate cu datele și metodele oferite de alte științe: istoria, etnologia, etnografia, geografia, științele naturale, teologia, arheologia, sociologia, psihologia etc. Ținând cont de toate aceste date putem ajunge să descifrăm nucleul noțional al unui cuvânt, modul cum s-a reflectat și se reflectă acesta în conștiința oamenilor, să înțelegem cum a evoluat modul de a gândi, deoarece și acesta a evoluat și evoluează mereu și denotațiile dintr-o perioadă mai veche puteau fi înțelese cu totul altfel decât le înțelegem noi astăzi. Mai trebuie să avem în vedere și paralelele semantice care se manifestă între limbi chiar foarte diferite ca structură. De ex. toponimul *Ardeal* a fost explicat greșit, începând cu Paul Humfalvy, care i-a atribuit o origine maghiară, apoi N. Drăganu (și de la el alții) au preluat necritic originea presupusă, greșala perpetuându-se. S-a pierdut din vedere ipoteza în care toponimul *Ardeal* poate fi un derivat din radicalii indoeuropeni *ardhava* „înalt” sau *ardh* „ridicat” care aparține lui J.L.Pic și care se pare că este cea adevărată. Radicalul *ardh* se întâlnește în foarte multe limbi, cu aproximație același sens (paralele semantice). (cf. Vințeler 2003; Tonciulescu 2001). Pornind de la aceste considerente vom încerca „să smulgem secretul” (după cum se exprima Vasile Bogrea) câtorva toponime sălăjene.

Adalin

Sat în componența comunei Dragu, la limită cu județul Cluj. Are o populație de 239 locuitori, din care 114 de sex masculin, 125 de sex feminin (Rec. 2002).

Atestare: 1733 *Adalinul* (c.K.), 1750 *Adalin* (c.A.), 1854 *Adalin*, *Adalinu* (Bul. 89) (Suciul 1967, I,25), *Adalinu* (Rec. 1930), *Adalin* (Rec. 1966).

N-am găsit nicăieri vreo explicație privind acest nume, el rămânând în afara preocupărilor toponomaștilor până în prezent. Dar cum această parte de țară a fost timp îndelungat sub administrație maghiară, s-au stabilit aici și persoane de etnie

maghiară, germană. În această situație ar putea exista un sprijin pentru a pune în legătură toponimul *Adalin* cu numele feminin *Adela* sau *Adelaida*, vechi nume germanice care au pătruns și în onomasticonul altor popoare, inclusiv în cel românesc. Aceste nume au în componență cuvântul germanic *adal* (germ. *Adel* „nobilime”, *édel* „nobil”, *adeln* „a înobilă”, *adal* „noblețe”). (Ionescu 1975, 25). Că este vorba de o persoană care ar fi purtat acest nume și care să fi dat numele satului sau că este vorba de moșia care aparținea unui nobil este greu de precizat, în lipsa altor dovezi care, s-ar putea să existe dar nouă ne sunt necunoscute. Cât privește terminația aici lucrurile par mai clare, *-in* este formantul toponimic slav, cu sens posesiv. Ținând cont și de acest fapt considerăm că e mai posibilă ipoteza ca toponimul *Adalin* să aibă la bază un antroponim.

Aghireș

Sat situat la vest de Zalău, aparținător de comuna Meseșenii de Jos.

Populația 1318 locuitori, 656 de sex masculin, 662 de sex feminin (Rec. 2002).

Apare atestat la 1361 *Egrespataka*, 1475 *Egrespatak*, 1543 *Magyar Egrespathak*, *Olah Egerespathak*, 1549 *Magyar Egrespatak*, 1733 *Egeress*, 1760 – 1762 *Egerespathak*, *Giresu*, 1854 *Egrespatak*, *Gireșu*. (Suciu 1967, 1,26). *Egrespatak* (Rec. 1900), *Aghireș* (Rec. 1930) *Aghireș* (Rec. 1966).

Face parte dintre toponimele care au la bază un apelativ ce se referă la o caracteristică a locului și anume, loc acoperit cu arini. Toponimul provine, după o ipoteză, din substantivul maghiar *egreș* „pădurice de arini”, *eger* „arin”. Toponime provenite de la acest apelativ mai întâlnim în Transilvania: *Aghireș* (CJ), *Aghireșu Fabrici* (CJ), *Agârbiciu* (SB, CJ) <magh. *Egerbegy*, a cărui primă parte *eger* „arin”. Tot în această familie intră și toponimele provenite de la cuvântul românesc *arin*: *Arini* (BC, BV), *Ariniș* (MM), sau cele provenite de la varianta *anin*: *Anina* (CS), *Anini* (BZ), *Aninișu din Deal* și *Aninișul din Vale* (GJ), *Aninoasa* (GJ, AG, CV, HD, DB, VL), *Aninoșani* (DB). (NPC 1974, 10, 16, 19; cf. Iordan, 1963 50). Trebuie să adăugăm faptul că alături de aceste toponime formate de la etimonul maghiar *eger* sau de la cel românesc *arin*, *anin*, mai găsim în toponimia românească sinonime formate de la etimonul slav *elchov* „de arini, acoperit cu arini: *Ilfov* pârâu și județ, forma veche *Elchovulu* fiind mult mai apropiată de etimon, *Ilfovățul* (pârâu în orașul Bacău), *Ilfoveni* (DB). (vezi și Iordan 1963, 50).

Este una dintre posibilități. Dar pornind de la faptul că pe locul de astăzi a Aghireșului nu există nici urmă de *arin* (*anin*) și că de jur împrejurul satului dealurile sunt formate din *arină* „nisip” (lat. *arena*) termen păstrat și azi în Sălaj, este posibil ca numele satului să aibă la bază apelativul *arină*, aceasta dând locului o caracteristică aparte. În acest caz forma *Aghireș*, asociată de maghiari cu *eger* „arin” este doar o etimologie populară.

Agrij

Localitate reședință de comună, situată pe valea Agrijului, la sud de Zalău. Are o populație de 1395 locuitori din care 516 persoane de sex masculin și 526 persoane de sex feminin. Structură etnică: români: 1119, țigani 285, maghiari 1. Structura confesională: ortodocși 1285, r.-cat. 1, gr.- cat. 8, bapt. 76, penticostali 25. (Rec. 2002).

Atestare: 1459 *Felegreg*, 1461 *census quiquagesimalis de Egreg* (Pâclișanu 598), 1639 *Felegregy*, 1721 *Fel – Egregj* (Petri III 334) 1733 *Agriczul (c. K)*, 1750 *Fel – Egregy* (c. A.), 1760 – 1762 *Felsö – Egregy, Egregy* (c. B.), 1850 *Agrisu* (St. Tr.), 1854 *Felegregy, Agriș*, (Bul. 86), 1913 *Felsőegregy* (H) (Suciu 1967 I, 26-27) *Agrij* (Rec. 1930), *Agrij* (Rec. 1966).

Agrij < rom. *agriș* „arbut cu ramuri spinoase, cu frunze lobate și cu fructe comestibile, care crește spontan în regiunile de munte. (*Ribes uva-crispa*). (DEX).

Pe teritoriul României mai sunt și alte toponime formate de la această temă. Iorgu Iordan le menționează pe următoarele: *Agrișel* și *Agrieș* (Dej), *Agriș* (Bh, Ine, SaM, Tur), *Agrișul de Jos* și *Agrișul de Sus* (Bis), *Agrișul Mare* și *Agrișul Mic* (Ine), *Agrișteu* (Trn), alături de *Agrij* (Zal.) (Iordan 1963, Nota 6, 50). Astăzi în Nomenclatura Codificată întâlnim toponimele: *Agrieș* (BN), *Agrij* (SJ) *Agrișteu* (MS), *Agrișu de Jos*, *Agrișu de Sus* (BN), *Agrișu Mare*, *Agrișu Mic* (AR). (NPC 1974, 11).

Profesorul Pop Pamfil în lucrarea sa de gradul I asociază toponimul cu latinescul *agri* „pământ”, presupunând că soldații romani, în momentul în care au coborât pe valea Agrijului au exclamat -*Agri*, adică pământ bun de cultivat, după ce o mare parte din drum au făcut-o doar prin păduri. Nu avem de unde ști dacă în momentul venirii armatei romane, pe locul unde este situat azi Agrijul era teren arabil. Ipoteza pare puțin plauzibilă. (Pop, Monografia satului Agrij).

Aleuș

Sat în componența comunei Halmășd, situat la limita vestică a județului. Populația: 346 locuitori, din care 163 de sex bărbătesc, 183 de sex feminin. (Rec. 2002).

Atestare: 1335 *poss. Elia*, 1341 *Elewș, villa olakalis Elyews, Elleios, Elyeios* (Doc. Rom. C., b III 354, b IV 50), 1481 *Ölyves*, 1497 *Ölveș*, 1508 *Elijwes, Elyus*, 1518 *Elyws*, 1519 *Ellyüs*, 1523 *Elueös*, 1527 *Eölves*, 1537 *Elwes*, 1540 *Elijwes*, 1547 *Eleuș, Elves, Ellyeusd*, 1548 *Elyeusd*, 1549 *Eulyves*, 1550 *Ellyeüs*, 1564 *Ewleos*, 1565 *Eollyves*, 1568 *Elleus*, 1570 *Eölwes*, 1575 *Eolves*, *Elijüeus*, 1587 *Ellyeos*, 1590 *Eolveös*, 1646 *Ellyes* (Petri III 346), 1850 *Ellyüs, Allijus* (st. Tr.), 1854 *Elgyis, Aliuș* (Bul. 83). (Suciu, 1967, 30), *Aleuș* (Rec. 1966).

Prima atestare ne trimite fără nici un dubiu la antroponimul *Ilie* care a circulat și circulă și astăzi în onomasticonul românesc, atât ca nume de botez, cât și ca prenume, într-un număr relativ mare de variante: *Ilie*, *Lie*, *Ilia*, *Liia*, *Iliaș*, *Liaș*, *Liaș(u)*, *Iliașcu*, *Ilieș*, *Iliciă*, *Liică*, *Ilicel*, *Ilioiu*, *Ilioiaie*, *Iliuț(ă)*, *Ilă*, *Ilașcu*, *Ile(a)*,

Iluț, Elie, Elieș, Elișor, Eliade, Elias, Eliana. (Formele cu *e* inițial sunt savante sau împrumuturi din apus. (cf. engl. *Ellis*, fr. *Elie, Eliane*, germ. *Elias*, it. *Elia*, sp. *Eliás*, magh. *Eliás, Illeș*, fem. *Ilia, Eliana*, bg. *Iliia, Iljo*, rus. ucr. *Iliia*, ser. *Ilya, Ilijàs* etc.).

Originea numelui trebuie căutată în antichitate, în vechea ebraică. În Vechiul Testament, în *Cartea regilor* apare profetul *Elijah(u)* care strânge poporul la muntele Carmel și cere fiilor lui Israel să hotărască cărei divinități i se vor închina în viitor. În acest demers el intră în conflict cu proorocii zeului Baal. Hotărâsc să se supună probei focului. Construiesc două ruguri și fiecare se roagă zeului la care slujesc să aprindă rugul. La rugămintea lui Ilie rugul se aprinde și astfel poporul se convinge că „Domnul este adevăratul Dumnezeu”. *El* este o prescurtare de la *Elohim* „zeitate a vechilor evrei”. La fel și *Iahve* (>*Iehova*), prescurtat *Iah*. Numele *Eliijah(u)* face parte din familia frazeologicilor teoforice, formate prin simpla alăturare a două substantive care formează o întreagă frază cu valoare nominală cu sensul dat mai sus „*Iahve* este singurul și adevăratul *El*” adică „*Jehova* (Domnul) este adevăratul Dumnezeu” (vezi Ionescu 1975, 169-171).

În Sălaj mai avem toponime, nume de localități formate de la acest antroponim *Ilie*: *Ilișua*. În țară întâlnim în diverse regiuni: *Ilia*(HD), *Ilidia* (CS), *Ilieni* (CV, MS), *Ilieși* (BC, MS), *Iliești* (AB, GJ), *Illoara* MS), *Ilișeni* (BT), *Ilișești* (SV), *Ilișua* (BN, SJ), *Aleșd* (BH). (NPC 1974)

Cât privește varietatea de forme sub care este atestată localitatea ele se datorează puterii de înțelegere, gradului de cultură, fineții auzului cu care au receptat numele localității pronunțat de populația autohtonă, scribii care au făcut consemnările în timpul realizării conscripțiilor (recensămintelor). În două situații apare și formantul toponimic maghiar *d*: 1547 *Ellyeusd* și 1548 *Elyeusd*. Faptul că la 1481 apare forma *Ölyves* și la 1497 *Ölves* nu face decât să întărească regula: „permanenta tendință de maghiarizare a numelor”, regula materializată oficial prin apariția, în 1898, a Societății Centrale de Maghiarizare a Numelui, al cărui președinte a fost Telkes Simon. (vezi Telkes [1898] 1989).

Almaș

Sat, reședință de comună, pe valea Almașului, în sudul județului, pe șoseaua Zalău – Huedin.

Populația: 1159 locuitori, din care 552 de sex masculin, 606 de sex feminin. În întreaga comună, împreună cu satele: *Băbiu, Cutiș, Jebucu, Mesteacănu, Petrinzel, Sfăraș, Stana* și *Țăudu* locuiesc 2853 persoane, din care 1656 români, 1008 maghiari (Jebucu și Petrinzel), 186 țigani, 1 german și 2 slovaci. Structura confesională: 1643 ortodocși, 13 romano-catolici, 107 greco-catolici, 1020 reformati, 2 unitarieni, 31 bapțiști, 29 penticostali, 1 musulman, 6 alte religii, 1 fără religie. (Rec. 2002).

Atestare: 1239 *monasterium de Almaș*, 1291-1294 *Almasmunustra*, 1335-1337 *sacerdos de villa Almaș* (Doc. Rom. c, a I 316, 414, a II 341, b III 97),

1370 *castrum Almaş*, 1459 *castellani castru de Almaş Wara* (Csánki V 295-296), 1434 *poss. Monastoros Almaş*, 1434 *Desewfalwa alio nomie Almaş* (Csánki V 302), 1440 *Olmus* (Banffy I 632) 1470 *oppidum Almas*, 1473 *Nagalmas*, 1499 *Naghalmas* (Csánki V 302), 1594 *Nagi Almas*, *Nagj Almas*, 1333 *N<agy> Almas* (c.K.), 1854 *Almás*, *Almaş* (Bul. 87), 1913 *Váralmás* (H) (Suciu, 1967, I, 31) *Almaşu* (Rec. 1930), *Almaşu* (Rec. 1996).

Analizând atestările sub care apare localitatea *Almaş* putem, ipotetic, deduce „drumul” parcurs de aceasta prin secole. Se pare că, inițial, a fost aici doar o mănăstire. Ne dovedesc acest lucru atestările din 1239 *monasterium de Almaş*, 1291-1294 *Almaşmunustra*, 1335-1337 *sacerdos de villa Almaş*, 1434 *poss. Monastoros Almaş* (<lat. *monasterium* „mănăstire, *sacerdos* „preot”). Este posibil ca în jurul mănăstirii să se fi ridicat în timp o fortificație care s-a transformat în cetate (urmele căreia există și astăzi). Ne sugerează acest fapt atestările din 1370 *castrum Almaş*, 1459 *castellani castru de Almaş Wara* (<lat. *castrum* „cetate, loc întărit, fortificat” și *castellani castru* „castelanii cetății”). Se pune însă întrebarea de ce apare aici termenul *Wara* (<magh. *var* „cetate”)? Este cunoscut faptul că limba latină a fost multă vreme limba oficială în care se făceau consemnările în cancelaria ungurească. Dar, probabil, latina nu era cunoscută de toate persoanele care au făcut consemnările și astfel, s-a putut întâmpla, ca în cazul de față, alături de termenul latin *castru* să se fi simțit nevoia întăririi lui prin termenul maghiar *Wara*, mult mai familiar scribului care a făcut consemnarea. S-a produs astfel, din punct de vedere lingvistic, o tautologie: aceeași consemnare să cuprindă termenul latinesc *castru* și pe cel maghiar *wara* cu sensul de „cetate”.

Atestarea de la 1434 *Desewfalwa alio nomine Almaş* ne trimite, ipotetic, la o persoană care se numea *Desew* (cf. magh. *Dezső*, rom. *Dej*, *Deja* etc. <numele de persoană latin *Desiderius*, acestea fiind hipocoristice ale lui *Desideriu*). De remarcat că ele s-au păstrat în onomasticonul românesc până astăzi, atât în toponimie [cf. *Dej* (CJ), *Deja* (SJ) sau derivatele *Dejan* (TM), *Dejani* (BV), *Dejești* (OT), *Dejoi* (VL), *Dejuțiu* (HR)] (NPC 1974, 144), cât și în antroponimie *Deja*, *Dija*, *Deju*, *Dejica*, *Dejeu* etc., (cf. Ionescu 1975, 105). Este posibil ca o anumită persoană cu numele *Desew* (magh. *Dezső* sau rom. *Dejeu*) să fi devenit stăpân al terenurilor aparținătoare mănăstirii/ cetății Almaşului. *Falwa* este formantul toponimic maghiar cu sensul de „sat, localitate, așezare” dar și cu sens posesiv. Astfel *Desewfalwa* s-ar putea traduce „satul lui Dezső (Dejeu)”.

Faptul că la 1440 apare consemnarea *Olmus* iar de la 1473 apar denumiri ca *Nagalmas*, *Naghalmas*, *Nagi Almas*, *N<agy> Almas* ele nu reprezintă altceva decât tot atâtea încercări de a găsi o formă cât mai adecvată de maghiarizare a numelui, conform „politicii de maghiarizare în masă, forțat sau prin acordarea de privilegii însoțite de căsătorii mixte, (care) începe cu neamurile kazare și tătace care i-au însoțit (pe unguri) de la început ori i-au urmat în ultima etapă europeană a odiseei, înghițind masiv pe pecenegi-cumani aflați, ca popor nomad, pe o treaptă similară de dezvoltare, pe slavii deja sedentarizați și se manifestă ca o tendință

permanentă față de românii din stânga Dunării Mijlocii și romanicii din dreapta” (Dogaru 2003, 128). Simon Telkes afirmă că „procesul de maghiarizare a numelor în țara noastră (Ungaria) este vechi”. El a început încă din timpul regelui Matei (Corvin), când „un mare număr de ostași...și-au maghiarizat numele, numai pentru a-și dovedi credința față de rege și atașamentul față de Unguri”. (Telkeș [1898], 1989, 11). Această politică de maghiarizare i-a însoțit pe unguri de la așezarea lor în Panonia (sec. X), ajungând ca după opt secole și mai bine, în 1898 să se oficializeze prin înființarea Societății Centrale de Maghiarizare a Numelui în statutul acesteia „Cum să maghiarizăm numele de familie”. (Telkeș [1898] 1989).

Termenul *cetate* se păstrează în denumirea localității Almaș de la atestarea din 1370 *castrum Almaș*, apărând apoi la 1470 *oppidum Almaș* (<lat. *oppidum* „cetate”). De abia din secolul XX localitatea apare denumită simplu – *Almaș*.

Toponimul are la bază un element din flora zonei, *mărul* însă etimonul este maghiar *alma* „măr”, *almaș* „livadă cu meri”. În țară se mai regăsesc multe toponime care au în componență acest etimon: *Alma*, *Alma-Vii* (SB), *Almalău* (CT), *Almaș* (AR, NT), *Almaș-Săliște* (HD), *Almașu de Mijloc*, *Almașu Mare*(AB), *Almașu Mare*, *Almașu Mic* (BH), *Almașu Mic*, *Almașu Mic de Munte* și *Almașu Sec* (HD), *Almăj* (DJ), *Almăjel* (DJ, MH), *Almășel* (HD), *Halmagiu*, *Hălmăgel* (AG), *Halmeag* (BV) (<magh. *alma* „măr” + *agy* „pârâu, albie de râu”), *Halmășd* (SJ), (< magh. *almaș* „livadă de meri” + formantul toponimic maghiar *d*, cu sens posesiv). (vezi NPC 1974, 14, 210, 209)

Sinonime. Pe teritoriul țării mai există o mulțime de toponime formate de la etimonul românesc *măr*: *Măru* CS, GJ), *Măru Roșu* (BR, MH), *Merei* (BZ) *Mereni* (DB, OT, SV, TL, CV), *Mereni-Lutoasa* (CV), *Merenii de Jos* și *Merenii de Sus* (TR), *Mereșești* (VL), *Merești* (HR, SV) *Mereteu* (AB), *Meri* (GJ, PH, TR) *Meria* (HD), *Merii* (DB), *Merii Petchii* (IF), *Meriș* (MH), *Merișani* (AG, TR 2 loc.), *Merișor* (CV, HD 2 loc., MM, MS), *Merișoru* (DB, MS), *Merișoru de Munte* (HD). *Poiana Mărului* (BV, CS, IS, SV), *Valea Mărului* (AG, BC, GL), *Valea Merilor* (BC, OT) și sigur, în toponimia minoră se vor mai regăsi și multe alte toponime de la această temă. (NPC 1974, 273-274, 342, 475). Mai există încă sinonime de la o temă slavă: *jablani* „măr (copac)” *Iablanița* (CS, MH) și de la tema slavă *jabluko* „măr (fruct)” – *Iabalcea* (CS) (cu metateza lui *a* cu *i*)

Aria de răspândire a acestor toponime poate fi un indicator pentru a determina contactele cu populațiile de altă etnie pe care le-a avut, prin veacuri, poporul nostru.

Aluniș

Sat în componența comunei Benesat, pe valea Someșului, la nord-est de Zalău, pe șoseaua Zalău-Baia Mare.

Populația: 663 locuitori, 326 de sex bărbătesc, 337 de sex femeiesc. Sat cu populație românească, majoritatea ortodocși. (Rec. 2002).

Atestare: 1246 *Seeplac* (Doc. Rom. c., a I 392), 1387 *Zeeplak*, 1423 *Zeplak*, 1450 *Zephrlak*, 1494 *Szeplak* (Petri IV 382), 1850 *Szeplaku* (st. Tr.), 1854 *Szeplak*, *Săplac* (Bul. 85), 1913 *Szamosszeplak* (H). (Suciu, 1967, 37). *Aluniș* (Rec. 1930), *Aluniș* (Rec. 1966).

Primele atestări, din punct de vedere formal, trebuie să le punem în legătură cu apelativele maghiare *szepl* „frumos” și *lak* „locuință, domiciliu”. Nimic neobișnuit, ținând cont de îndelungata administrație maghiară, prezentă în aceste locuri. (vezi și David 2004).

Schimbarea numelui în *Aluniș* s-a produs după retragerea administrației maghiare din Transilvania. Numele ales a fost atribuit după o caracteristică a locului, în împrejurimi, pe dealurile care se ridică dincolo de lunca Someșului creșteau și cresc mulți aluni. Apelativul *alun* a dat naștere la multe toponime pe teritoriul României. La Iorgu Iordan (1963, 49) găsim: *Alun* (oș. Hue), *Aluna* sau *Alunul* (Pan), *Alumul* (BAr, Foc, Haț, Hor, Iaș, RS), *Culmea Alunului* (Foc,), *Movilele Alunului* (Căl), *Poiana Alunului* (Foc), *Alunele* (PiN), *Valea cu Aluni* (Cpi), *Alunișelul* (Ved), *Aluniș(ul)* (Ard, Bz, CAr, CeS, Cis, Foc, Ghe, Hue, Mr, Msc, Odo, PiN, Reg, Sc, Tej, Trg, Ved, VI), *Alunișul de jos* și *Alunișul de Sus* (Ved), *Pîrîul Alunișului* (Făl), *Piscu Alunișului* (Fg), *Poiana Alunișului* (Sc), *Valea Alunișului* (Adj), *Vîrfu Alunișului* (Buz) și derivatul „local” *Aluneni* (Fil). Ca sinonime întâlnim: *Lescovița* (MoN), a cărei temă este slav. *lesca* „alun”; *Măgheruș* (Sig, SfG, Tpl) (Petrovici explică din aceeași temă pe: *Măierău*, *Măieruș*, *Mănărade*, *Mărăjdia*, *Măriuș*, *Măgherani* (TiM), *Măgherat* (Seb), *Măderat* (Ard), *Mănerăul* (os Hun), *Monoraștia* făcând trimitere la Gustav Kisch care le asociază cu magh. *mogyoros* „plin de (acoperit de) aluni?”

În Nomenclatura Poștală Codificată găsim: *Alun* (HD), *Alungeni* (CV), *Aluniș* (AR, AG, BZ, CJ, Gj, DB, HR, MS, SJ, PH), *Aluniș-Mureș* (MS), *Alunișu(l)* (AG, 2, CJ, DB, IF, OT, BN, MH, *Alunu* (VL), *Valea Alunișului* (VL). (NPC 1974, 14 – 15, 468).

Bădăcin

Sat în comuna Pericei, așezat în partea vestică a județului, la poalele Măgurii Șimleului. Are o populație de 901 locuitori din care 466 de sex masculin, 435 de sex feminin. (Rec. 2002).

Atestare: 1213 villa *Botocun* (Doc. Rom. c., a I 56), 1461 *Badaczon*, 1475 *Badacon*, *Badachon*, 1545 *Badacson*, 1604 *Badaczion* (Petri III 41), 1733 *Bedecsin* (c.k.), 1750 *Bodogany* (c.A.), 1760 – 1762 *Badatson* (c.B.), 1839 *Badatson*, *Badatsin* (Lenk), 1850 *Badacsin* (St. Tr.), 1854 *Badacson*, *Badacin* (Bul 83), 1913 *Szilagybadacson* (H). (Suciu 1967, I, 60), 1930 *Bădăcin* (Rec. 1930), 1966 *Bădăcin* (Rec. 1966).

La baza formării toponimului Bădăcin este posibil să stea un apelativ slav care a dat în ucr. *bodac* „scai”, în bulg. *bodilo* „loc acoperit cu scai” (apud Iordan 1963, 102). Având în vedere faptul că slavii au trecut peste acest teritoriu și ne-au

lăsat câteva urme neîndoielnice în toponimie (Moigrad, Crasna) și că satul *Bădăcin* este situat la poalele Măgurii Șimleului, unde este posibil să fi fost și scai sau mărăcini ipoteza ar putea fi acceptată. Diferențele de forme între consemnările sub care apare atestat s-ar putea pune pe seama influenței limbii maghiare unde *a* neaccentuat este pronunțat ca un intermediar între *o* și *a*, care apoi în limba română a dat *ă* (*Badacson* -> *Bădăcin*). Terminația *-on* a putut trece în limba română în *-in* prin analogie cu alte toponime care au în componență formantul toponimic slav *-in* (*Dobrin*, *Adalin*, *Domnin* etc.).

Această ipoteză ar putea fi *adeverată* dacă ne gândim că pe teritoriul României există numeroase toponime care au la bază apelativul *scai* sau *spin*, atât pornindu-se de la tema românească, cât și de la teme din maghiară sau slavă. Enumerăm mai jos o parte dintre acestea, după Iorgu Iordan (1963, 101-102).

- De la tema *spin*: *Spini* (Giu, Oră, Trn), *Spinoasa* (Ab, Hrl), *Schinetea* (Neg), *Spinul* (RîV), *Valea Spinului* (Sb, Viș), *Spinuș* (Bei, Mag) cu derivatele *Spineni* (Bal, BAr, CAr, Fil, Iaș, Ved), *Schineni* (Adj, Bac, Bld, Bot, Neg), *Spinești* (Foc, TîV);

- De la tema maghiară sinonimă *bogacs* „spin” (Kisch I, 103) *Băgaciu* (Ghe, Trn);

- De la o altă temă maghiară *kokeny*, (*kökényes* „verigariu, pațachină”), (Kisch I, 104) avem *Cuchinișul* (Moi). În același mod explică Kisch și pe *Chichiș* (Sf. G), *Chichiș-Bastelek* (Bra), *Chichișa* (Zal.);

- De la tema slavă *glog* „păducel” (*Crataeus oxyacantha*): *Glogova* (BAr), *Glogovăț* (Ard), *Glogoveț* (Med), *Glogovi* (Str), *Glogovița* (Mr), cu derivatele „locale” *Glogojeni* (Str), *Glogoveanca* (Miz), *Glogoveanul* (Buc, Buz, Găe). Apelativul slav *glog* stă și la baza numelor topice croate *Glogovets*, sîrb. *Glogovaos*, *Glogovitsa* etc. (apud Mikl.).

- De la apelativul rom. *scai*: *Scaia* (Vid), *Scaioși* (Drg), *Scaiul* (GJ, Paș), *Scăioasa* (Rn), *Scăioși* (Tej), *Scăiuș* (Lug, Rn), cu derivatele *Scăianca* (Cis), *Scăieni* (Cis, Plo), *Scăiești* (Fil, Zim);

- De la tema slavă *trunu* „spin, arbust spinos”: *Tîrna Mare* (Oaș), *Tîrnanca* (Dr, Rd), *Tîrnava* (Băi, Brd, Buc, DrV, Ili), *Tîrnava de Jos* și *Tîrnava de Sus* (DrV), *Tîrnava de Criș* (Brd), *Tîrnava Mare* și *Tîrnava Mică* (râuri în Trans.), *Tîrnăveni* (Trn), *Tîrnăvița* (Bv, Ili), *Tîrnicioara* (GuH IL), *Tîrnova* (Ar, Dj, Reș, TîN, VI), *Tîrnoveni* (Lug), *Tîrnovița* (Dj, GuH, IL, Odo); (cf. și n. top. slav., croat., sîrb. *Trnava*, *Trnova*, bulg. *Trnovo*, slov., croat., sîrb., *Trnovitsa*, ucr. *Tarnôvka*, apud Miklosich).

- Tot aici aparțin, probabil, arată I. Iordan, și toponimele formate de la sârbo-cr. *drăca* „spinuș”. *Dracea* (sat, TuM), *Dracea Albă*, *Dracea Mare* și *Dracea Mică* (pârâiașe, Pan), (Iordan 1963, 101-102).

În nomenclatura Poștală Codificată din 1974 se regăsesc astăzi următoarele toponime: *Schineni* (2 loc. în BC, VS) *Schinetea* (VS), (NPC 1974, 390), *Spineni* (DJ, IS, OT), *Spinești* (VR), *Spini* (HD), *Spinoasa* (IS), *Spinu* (VL), *Spinuș* (BH),

Spinuș de Pomezau (BH), (NPC, 1974, 409); *Băgaciu* (CJ, MS) (NPC 1974, 32); *Checheș* (TM) *Chechiș* (MM, SJ), (NPC, 1974, 96), *Chichiș* (CV), *Chichișa* (SJ, (NPC 1974, 98); *Glogova* (GJ), *Glogovăț* (AR), *Glogoveanu* (DB), *Glogoveț* (AB), (NPC, 1974, 197) *Scăeni* (BZ, PH), *Scăești* (DJ), (NPC 1974, 389), *Scaioși* (VL), *Scăiuș* (CS) *Schineni* (BC, VS) *Schinetea* (VS) (NPC 1974, 390). Ultimele două < varianta regională a lui *spin* = *schin*; *Tîrnava* (DJ, HD, SB, TR), *Tîrnava de Criș* (HD), *Tîrnavele* (TR), *Tîrnăveni* (MS), *Tîrnăvița* (AR, HD), *Tîrnova* (CS, AR), *Tîrnova-Zărand* (AR), *Tîrnovița* (HR). (NPC 1974, 443-444); *Dracea* (TR), *Dracșani* (BT), *Drăcșani*, *Dracșenei* (TR), *Drăculea-Bandului* (MS). (NPC 1974, 154).

Pomind însă de la teoria lui I. Pătruț, conform căreia la baza multor nume stă un radical care constă în partea inițială a unui nume și care nu coincide nici cu rădăcina (rus *koren*, fr. *racine*, germ. *Wurzel*, engl. *root*, ital. *radice*), nici cu tema (rus. *osnova*, fr. *theme*, germ. *Stamm*, engl. *stem*, ital. *tema*), teorie propusă din punct de vedere formal și de J. Marouzeau, chiar dacă acesta are în vedere doar cuvintele comune, nu numele proprii (Marouzeau 1951, 194), se poate avansa și o altă ipoteză, conform căreia la baza toponimului *Bădăcin* să stea un antroponim cu tema *Bot-* (cf. prima atestare *-Botochun*) sau cu tema *Bod-* (restul atestărilor) cu transformarea lui *o* în acea vocală intermediară între *o* și *a*, sub influență maghiară care, apoi, în românește a dat *ă*. Atât antroponime de la tema *Bot-*, cât și de la tema *Bod-* găsim atestate: *Bot*, *Bota*, *Bote(a)* (Constantinescu, 1963, 211), de la care s-au format toponime ca *Botă* (BC), *Botean* (BH), *Botei* (MS), *Boteni* (AG, CJ, DB, IF), *Botești* (3 loc. în jud. AB, BC, NT, SV, TM, AG) (NPC, 1974, 60; cf. și Pătruț 1980, 87). Și de la tema *Bod* avem atestate antroponime ca: *Bodrea*, *Bodru*, *Bodrean*, *Bod*, *Bodul*, *Bode(a)* (cf. Constantinescu, 1963, 206; vezi și cartea de telefon a Sălajului). Aceste antroponime au generat toponime ca *Bodeasa* (BC, BT), *Bodești* (AB, AR, BC), *Bodai*, *Bodaie*, *Bodaia* (Pătruț 1980, 76). În *Nomenclatura...*[21] găsim următoarele toponime de la această temă: *Bod* (BV), *Bod-Fabrică* (BV), *Bodăiești* (DJ), *Bodăieștii de Sus* (DJ), *Bodeasa* (BC, BT), *Bodești* (AB, AR, IS, PH, VL-2 loc, VR, NT), *Bodeștii de Jos* (NT), *Bodia* (SJ), *Bodinești* (BZ), *Bodnăreni* (SV), *Bodo* (TM), *Bodoc* (CV), *Bodogaia* (HR), *Bodoș* (CV), *Bodrești* (AB), *Bodrog* (CJ), *Bodrogu Nou* și *Bodrogu Vechi* (AR). (CNP 1974, 53-54).

Bălan

Reședință de comună pe valea Almașului. Populația satului este de 1043 locuitori: 530 de sex masculin, 513 de sex feminin. Are în componență satele *Chechiș*, *Chendrea*, *Gîlgău Almașului* și *Gălpîia*. În întreaga comună trăiesc 4136 locuitori, din care 4105 români, 8 maghiari, 20 țigani, 3 germani. Confesional situația este următoarea: 3277 ortodocși, 3 romano-catolici, 9 greco-catolici, 2 reformați, 31 baptiști, 783 penticostali, 2 creștini după evanghelie, 26 alte religii, 1 fără religie, 2 nedecarați. (Rec. 2002).

Atestare: 1399 *Balashaza* (Doc. val. 518-520), 1454, 1520 *Balashaza* (Petri III, 74, 75), 1733 *Bălanul* (c.K.), 1750 *Balásháza* (c. B.), 1805 *Balázsháza* (c. D.), 1850 *Belán* (st. Tr.), 1854 *Balásháza*, *Balș* (Bul. 82) (Suciu 1967, I, 63), *Bălan* (Rec. 1930), *Bălan* (Rec. 1966),

Iorgu Iordan afirmă că „*Bălan* (este) nume de familie foarte frecvent”, care a generat și toponime derivate ca *Bălănești* (Adj, Bld, Brl, Ciș, Dor, DrO, Fău, Foc, Hor, PiN, Tij, VI), *Bălănești-Olari* (Hor), *Bălăneasa* (Adj, Suc, TiO), *Bălăneasca* (Br) și *Bălănoaia* (Giu). (Iordan 1963, 163).

Antroponimul *Bălan* a provenit dintr-un supranume (sau poreclă) acordat, inițial, unei persoane cu părul blond, *bălai* (variabil *bălan*) (cf. Calul Bălan din Amintiri din Copilărie a lui Creangă). Din supranume (sau poreclă) acesta s-a transformat în nume de familie astăzi.

În toponimia românească găsim mai multe toponime de la această temă: *Băla* (MS), *Bălaia* (BC, BH, BZ), *Bălan* (Hr, SJ), *Bălani* (CV, GJ), *Bălanu* (IF), *Bălata* (HD), *Bălăneasa* (BC), *Bălănești* (BC, -2loc., BZ, DB, GJ, NT, OT, VR), *Bălănoaia* (IF), *Bălășești* (GL, Ialomița), *Băleasa* (OT), *Băleni* (BH, GL, DB), *Băleni-Români* și *Băleni Sârbi* (DB), *Bălești* (AB, GJ, VS, VR), *Bălești-Cătun* (AB), (NPC 1974, 34-35).

BIBLIOGRAFIE

1. Abaev, V. I., *O principach etimologiceskogo slovarja*, în „Voprosi iazykoznanija” 1952, nr. 5, 56-59.
2. Abaev, V. I., *Kak mozno ulucsita etimologiceskie slovari*, în „Etimologija”, 1984, Moscova 1968,
3. Academia Română, *Dicționarul limbii române*, București 1906 urm.
4. Academia Română, *Dicționarul Explicativ al limbii române*, Univers enciclopedic, București 1998 (DEX).
5. Bejan, Dumitru „*Gramatica limbii române, Compendiu*”, Editura Echinoux, Cluj, 1997.
6. Bogrea, Vasile, *Pagini istorico-filologice*, Cluj, 1971.
7. David, A., Aurel, *Cheud – monografie istorică*, București, 2004.
8. Dogaru, Mircea. *Românii și „maghiarii” în „Grădina Maicii Domnului”*, Editura Glykon & Fortuna, București, 2003.
9. Drăganu, N., *Toponimie și istorie*, Cluj, 1928.
10. Drăganu, N., *Românii în veacurile IX-XIV pe baza toponimiei și onomastice*, București 1933.
11. Felecan, Nicolae. *Vocabularul limbii române*, Editura Mega Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca 2004.
12. Ionescu, Christian, *Mică enciclopedie de onomastică*, Editura enciclopedică română, București, 1975.

13. Iordan, I., *Limba română contemporană*, Buc. 1956.
14. Iordan, I., *Neologisme și ... neologisme*, în LR XI, 1962, 3.
15. Iordan, I., *Lingvistică romanică. Evoluție. Curente. Metode*, Editura Academiei, Buc. 1962.
16. Iordan, I., *Toponimie românească*, Editura Academiei, București, 1963.
17. Iordan, I., Manoliu, Maria, *Introducere în lingvistica romanică*, EDP, Buc., 1965.
18. Iordan, I., *Stilistica limbii române*, Buc. 1975.
19. Marouzeau, J., *Lexique de la terminologia lingvistique*, Paris, 1951, ediția a III-a, varianta rusească, Moscova, 1960.
20. Nepszámlálása. 1900, Budapest, Pesti könyvnyomda – Részenyártársaság. 1904. (Rec. 1900).
21. *Nomenclatura poștală codificată a localităților din Republica Socialistă România*, București, 1974.
22. Pop, Pamfil, *Monografia satului Agrij*, lucrare metodico-științifică pentru obținerea gradului didactic I, Cluj, 1986.
23. Petri, Mor, *Szilágy vármegye monographiája (Monografia comitatului Sălaj)* vol. I-VI, Budapesta, 1901 – 1904.
24. Petrovici, Emil, *Studii de dialectologie și toponimie*, București. 1970.
25. Recensământul general al populației României din 1930, Monitorul oficial, Imprimeria națională, București 1938. (Rec. 1930).
26. Recensământul populației și locuințelor din 15 martie 1966, Direcția centrală de statistică, 1968. (Rec. 1966).
27. Recensământul populației 2003 (Rec. 2003).
28. Suciu, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, 1967, vol. II, 1968.
29. Telkes, Simon *Cum să maghiarizăm numele de familie*, Budapesta, 1898, apărută în revista **Transilvania**, *Din Istoria Multimilenară a Neamului Românesc*, nr. 5-6, aprilie, 1989, Roma.
30. Tonciulescu, Paul, Lazăr, *Ardealul, pământ și cuvânt românesc*, Editura Miracol, 2001 (București).
31. Vințeler, Onufie, *La început a fost cuvântul Ardeal*, Editura Eikon, Cluj-Napoca. 2003.

PRESCURTĂRI DE DOCUMENTE

Bul. = *Buletinul Guberniului Provinciale pentru Marele Principat Transilvania, cursul anului 1854. II Septiune. Mănunchiul IV (partea românească cu chirilice). În germană cu titlul Laudes – regierungs – Blatt für das Grossfürstenthum Sieben-bürgen. Jahrgang 1854. II Abteilung. IV Stück. În maghiară: Erdely nagyfejedelemégét illető Országos Kormánylap, 1854-diki évfolyam. II Osztály, IV darab. Un singur volum de 112 pagini*

tipărit în cele trei limbi. În colecția Mike Sándor, Arhiva istorică a Academiei RSR, Filiala Cluj, Anexa I.

A.A.F.C. = Arhiva istorică a Academiei Republicii Socialiste România, Filiala Cluj, cf. fonduri arhivale.

c. A. = conscripția Aron (1750) cf. Bunea.

c. B. = conscripția Buccow (1760-1762) cf. Ciobanu.

c. D. = conscripția Dosa (1805) cf. Gagyí.

c. K. = conscripția Klein (1733) cf. Bunea și Togan.

st. Tr. = Statistica Transilvaniei din 1830 și 1850, cf. fonduri arhivale.

Doc. Rom. = Documente privind istoria României, Seria C., Transilvania, vol. I-VI (1075-1350) București, 1951-1955.

Rec. = Recensământ.

PRESCURTĂRI FOLOSITE DE IORGU IORDAN

Adj – r. Adjud	Făl – Fălțiceni	Paș – r. Pașcani
Ar. – jud. Arad	Fg – Făgăraș	PiN – r. Piatra Neamț
Ard – Arad	Fil – Filiași	Plo – r. Ploiești
Bac – r. Bacău	Foc – r. Focșani	r. – raion
Bal – r. Baș	Găe – r. Găiești	Rd – j. Rădăuți
BAr – v. Baia de Aramă	Ghe – r. Gherla	Reg – r. Reghin
Băi – r. Băilești	Gj – j. Gorj	Reș – oraș Reșița
Bei – r. Beiuș	GuH – r. Gura	Rm – j. Roman
Bh – j. Bihor	Humorului	Rs – j. Rîmnicu Sărat
Bis – r. Bistrița	Haț – r. Hațeg	SaM – r. Satu Mare
Bld – r. Bîrlad	Hor – r. Horezu	Sc – j. Suceava
Bot – Botoșani	Hue – r. Huedin	Seb – Sebeș
Brd – r. Brad	Iaș – r. Iași	SfG – r. Sfîntu Gheorghe
Buc. – București	Il – j. Ialomița	Sig – r. Sighet
Buz – r. Buzău	Ili – r. Ilia	Str – r. Strehaia
Bv – j. Brașov	Ine – r. Ineu	Tej – r. Teleajen
Bz – j. Buzău	j. – județ	Tim – r. Timișoara
CAr – r. Curtea de Argeș	Lug. r. Lugoj	Tpl – r. Toplița
Căl – r. Călărași	Mag – r. Marghita	Trg – r. Țirgovîște
CeS – r. Cehu Silvaniei	Med – r. Mediaș	Trn – r. Tîrnăveni
Cis – r. Cislău	MoN – r. Moldova Nouă	TuM – r. Turnu Măgurele
Cj – j. Cluj	Mr – j. Mureș	Tur – r. Turda
Cpi – r. Cîmpina	Msc – r. Muscel	Ved – r. Vedea
Dej – r. Dej	Neg – r. Negrești	Vid – r. Videle
Dj – j. Dolj	Oaș – r. Oaș	VI – j. Vîlcea
Dr – r. Dorohoi	Odo – r. Odorhei	Zal – r. Zalău
Drg – r. Drăgășani	oș Hue – oraș Huedin	
DrV – Drăgănești-Vlașca	Pan – r. Panciu	

PRESCURTĂRILE JUDEȚELOR ACTUALE

AB – Alba	CT – Constanța	MS – Mureș
Ag – Argeș	CV – Covasna	NT – Neamț
AR – Arad	DB – Dîmbovița	OT – Olt
B – București	DJ – Dolj	PH – Prahova
BC – Bacău	GJ – Gorj	SB – Sibiu
BH – Bihor	GL – Galați	SJ – Sălaj
BN – Bistrița-Năsăud	GR – Giurgiu	SM – Satu mare
BR – Brăila	HD – Hunedoara	SV – Suceava
BT – Botoșani	HR – Harghita	TL – Tulcea
BV – Brașov	IF – Ilfov	TM – Timiș
BZ – Buzău	IL – Ialomița	TR – Teleorman
CJ – Cluj	IS – Iași	VL – Vâlcea
CL – Călărași	MH – Mehedinți	VR – Vrancea
CS – Caraș Severin	MM – Maramureș	VS – Vaslui

SOME ASPECTS OF SĂLAJ TOPONIMY (Summary)

Any language is made in a specific system by grammatical structure. The vocabulary includes all the language words (including the toponyms and the anthroponyms). The changes which affects the words in the language evolution process can help us to find out the initial meaning which formed the present place's names.

The etymology helps us in this process. Rebuilding the way of toponyms can help us to establish contacts that Romanians have it with different nations in the history. It can help us to discover certain development phases of Romanian society, if the linguistics knowledge will corroborate with others knowledge like: history, geography, anthropology, ethnology etc.